[२०२५] १ एससीआर २३० : २०२५ आयएनएससी ३१

जीत विनायक आरोलकर

वि.

गोवा राज्य आणि इतर .

(फौजदारी अपील क्रमांक ३९३ ऑफ २०२४)

०६ जानेवारी २०२५

[अभय एस. ओक* आणि उज्ज्वल भुयान, न्या.]

विचारकरण्याजोगा मुद्दा

दंड संहिता, १८६० च्या कलम ४२० अन्वये दंडनीय गुन्ह्यासाठी चौथ्या प्रतिवादीच्या सांगण्यावरून दाखल केलेला प्रथम माहिती अहवाल रद्द करण्यासाठी अपीलकर्त्याने दाखल केलेली रिट याचिका उच्च न्यायालयाने फेटाळून लावली आहे.

हेडनोट्स[†]

दंड संहिता, १८६० **- कलम** ४२० – १६.१०.२०१८ **रोजी, चौथ्या प्रतिवादीने बारा स्वतंत्र दिवाणी खटले दाखल केले, ज्यात संबंधित मालमत्तेसंदर्भात त्याच्या मालकीची घोषणा करण्याचा दावा केला गेला** –२३.१०.२०२० **रोजी, चौथ्या प्रतिवादीने आपल्या गठित वकिलामार्फत पोलिसांकडे तक्रार दाखल केली, ज्यात आरोप केला गेला की अपीलकर्त्याने**

दोन्ही सहमालकांच्या सर्व कायदेशीर वारसांच्या संमतीशिवाय संबंधित मालमत्तेचा काही भाग विकला आहे - या तक्रारीच्या आधारे, पोलिसांनी एफआयआर दाखल केला होता - अपीलकर्त्याने एफआयआर रद्द करण्याची मागणी केली:

अपीलकर्त्याने नमूद केले की अपीलकर्ता व्हीएन आणि एसएनचे गठित वकील आहेत, जे संबंधित एफआयआरच्या विक्री दस्त विषयांतर्गत विक्रेते आहेत - हे लक्षात घेणे योग्य आहे की चौथ्या प्रतिवादीच्या गठित वकिलाने तक्रारीत नमूद करणे टाळले आहे की तक्रार दाखल करण्यापूर्वी दोन वर्षांपूर्वी चौथ्या प्रतिवादीने घोषणात्मक खटले दाखल केले होते, जे प्रलंबित होते - विशेष म्हणजे, एफआयआर दाखल झाल्यानंतर दोन वर्षांनी, १३.१०.२०२२ रोजी, चौथ्या प्रतिवादीने पोलिसांकडे पुरवणी तक्रार दाखल केली आणि आरोप केला की संबंधित व्हीएन आणि एसएनने देखील गुन्हा केला आहे - चौथ्या प्रतिवादीची तक्रार अशी आहे की विक्री दस्त अंतर्गत विक्रेत्यांचा विषय मालमत्तेत केवळ अविभाज्य वाटा होता, आणि ते विक्री करारांतर्गत संपूर्ण विषय मालमत्ता विकू शकले नसते - युक्तिवाद

अपीलकर्ता असा आहे की जे विकले जाते ते व्हीएन आणि एसएनचे हक्क, शीर्षक आणि हित आहे - अशा प्रकारे, पक्षकारांमधील वाद प्रामुख्याने दिवाणी वाद आहे - तात्काळ प्रकरणात, अपीलकर्त्याने चौथ्या प्रतिवादीला कसे फसवले आणि अपीलकर्त्याने विक्री दस्त ची अंमलबजावणी करण्याच्या कृतीमुळे शरीरातील चौथ्या प्रतिवादीचे नुकसान किंवा हानी कशी झाली किंवा होण्याची शक्यता होती हे समजणे अशक्य आहे, मन, प्रतिष्ठा किंवा मालमत्ता -

अपीलकर्त्याने चौथ्या प्रतिवादीच्या वतीने विक्री करार ची अंमलबजावणी केली नाही - त्याने चौथ्या प्रतिवादीचे अधिकार हस्तांतरित करण्याचा दावा केलेला नाही - अपीलकर्त्याने विषय मालमत्ता हस्तांतरित करण्यासाठी किंवा वितरित करण्यासाठी चौथ्या प्रतिवादीची फसवणूक केल्याचा कोणताही आरोप नाही - तक्रार योग्य मानून, अपीलकर्त्याविरुद्ध आयपीसीच्या कलम ४१५ अंतर्गत फसवणुकीचा गुन्हा दाखल करण्यात आला नाही - शिवाय, दिवाणी खटले सुरू झाल्याच्या तारखेपासून दोन वर्षांच्या कालावधीनंतर चौथ्या प्रतिवादीने प्रथमच तक्रार दाखल केली होती - तक्रारीत त्याने ही वस्तुस्थिती दडपून ठेवली की दिवाणी खटले आधीच दाखल करण्यात आले होते ज्यात तात्पुरत्या स्थगितीसाठी अर्ज केले गेले होते - जेव्हा मालकी हक्कावरून वाद झाला होता, खटला दाखल झाल्याच्या तारखेनंतर दोन वर्षांनी फौजदारी कायदा लागू करण्याचे चौथ्या प्रतिवादीचे कृत्य म्हणजे कायद्याच्या प्रक्रियेचा गैरवापर करण्यापलीकडे काहीच नाही - अशा प्रकारे, आक्षेपार्ह निर्णय रद्द केला जातो - तसेच, एफआयआर आणि त्यावर आधारित कार्यवाही रद्द केली जाते आणि केवळ अपीलकर्त्याविरूद्ध रद्द केली जाते. [पारस ९, १०, १२.१, १३, १४]

केस लॉ चा हवाला

मो. इब्राहिम वि. बिहार राज्य [२००९] १३ एससीआर १२५४ **:** (२००९) ८ **एससीसी** ७५१ **- अवलंबून आहे.**

विजयसारथी आणि ए. व्ही. सुधा सीताराम आणि ए. एन. आर. [२०१९] २ **एससीआर** १८५ **:** (२०१९) १६ **एससीसी** ७३९ **;** *मेसर्स निहारिका इन्फ्रास्ट्रक्चर प्रायव्हेट लिमिटेड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि ओआरएस.* [२०२१] ४ **एससीआर** १०४४ **:** (२०२१) १९ **एससीसी** ४०१ **;** *अमित कपूर विरुद्ध रमेश चंदर आणि ए. एन.* [२०१२] ७ **एससीआर** ९८८ **:** (२०१२) ९ **एससीसी** ४६०

- संदर्भित.

कृत्यांची यादी[संपादन]

दंड संहिता, १८६०.

कीवर्डची यादी

भादंवि कलम ४१५ ; भादंवि कलम ४२० ; खरेदीदार; विक्री करार; खोटे प्रतिनिधित्व; मालकी; अधिकारांचे हस्तांतरण; फसवणुकीचा गुन्हा .

त्यातून उद्भवलेले प्रकरण

फौजदारी अपील अधिकारक्षेत्र: फौजदारी अपील क्रमांक ३९३ ऑफ २०२४

२०२२ च्या सीआरएलडब्ल्यूपी क्रमांक ५५ मध्ये मुंबई येथील मुंबई उच्च न्यायालयाच्या दिनांक ०१.०३.२०२३ च्या निर्णय व आदेशावरून

पक्षांची उपस्थिती

हुजेफा अहमदी, वरिष्ठ ॲड.., निनाद लाड, अभिजित गोसावी, सुनील शेट्ये, अथनैन नाईक, डिकोस्टा इवो मॅन्युअल सायमन, अपीलकर्त्याचे ॲड.

देवदत्त कामत, वरिष्ठ ॲड., अभय अनिल अंतूरकर, ध्रुव टांक, अनिरुद्ध आवळगावकर, सुरभी कपूर, राजेश गुलाब इनामदार, सिद्धांतकुमार सिंग, अर्सलन मो.

सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय / आदेश

निर्णय :

अभय एस. ओक, न्या.

तथ्यात्मक पैलू

1 भारतीय दंड संहिता, १८६० च्या कलम ४२० (थोडक्यात 'आयपीसी') अन्वये दंडनीय गुन्ह्यासाठी चौथ्या प्रतिवादीच्या सांगण्यावरून दाखल केलेला प्रथम माहिती अहवाल (थोडक्यात'आक्षेपार्ह एफआयआर') रद्द करण्यासाठी अपीलकर्त्याने दाखल केलेली रिट याचिका उच्च न्यायालयाने फेटाळून लावली आहे.

2 हा वाद गोव्यातील पेरनेम येथील धारगलिम गावात असलेल्या "कॅप्रिव्होरिल गुएरा", "कॅप्रिवोरिल मॉली"किंवा "कापनी वारील घेरा"या नावाने ओळखल्या जाणार् या मालमत्तेशी संबंधित आहे, ज्याचे वर्णन बार्देझच्या भूमी नोंदणी कार्यालयात बी -१ (नवीन) च्या पृष्ठ ११ व्ही वर क्रमांक ६३

खाली एसआय क्रमांक ४८१/० (थोडक्यात, 'विषय मालमत्ता') असलेल्या बी -१ (नवीन) च्या पृष्ठ ११ व्ही वर केले आहे.

3 १६ ऑक्टोबर २०१८ रोजी चौथ्या प्रतिवादीने गोव्यातील दिवाणी न्यायालयात बारा वेगवेगळे दिवाणी खटले दाखल केले आणि संबंधित मालमत्तेच्या संदर्भात आपली मालकी जाहीर केल्याचा दावा केला. चौथ्या प्रतिवादीने दाखल केलेल्या खटल्यांमध्ये असा युक्तिवाद करण्यात आला होता की विषय मालमत्ता ही एक सामान्य आणि अविभाज्य मालमत्ता आहे ज्यामध्ये चौथ्या प्रतिवादीचा अविभाज्य वाटा आहे, जो त्याला त्याच्या वडिलांकडून वारसा मिळाला आहे. अपीलकर्त्याने लेखी निवेदन दाखल केले

१ सप्टेंबर २०२० रोजी दाखल केलेल्या खटल्यात दावा केला होता की, ही मालमत्ता मूळची सकाराम सदाशिव नाटेकर नावाच्या व्यक्तीच्या मालकीची आहे. २३ ऑक्टोबर २०२० रोजी, चौथ्या प्रतिवादीने आपल्या गठित वकिलामार्फत उत्तर गोवा जिल्ह्याच्या पोलिस अधीक्षकांकडे तक्रार दाखल केली आणि आरोप केला की अपीलकर्त्याने दोन्ही सहमालकांच्या सर्व कायदेशीर वारसांच्या संमतीशिवाय संबंधित मालमत्तेचा काही भाग विकला आहे. या तक्रारीच्या आधारे पोलिसांनी एफआयआर दाखल केला आहे. या एफआयआरसंदर्भात सत्र न्यायालयाने १० फेब्रुवारी २०२१ च्या आदेशाद्वारे अपीलकर्त्याला अटकपूर्व जामीन मंजूर केला होता. २३ ऑक्टोबर २०२१ रोजी, अपीलकर्त्याने एफआयआर रद्द करण्यासाठी उच्च न्यायालयात रिट याचिका दाखल केली. १ मार्च २०२३ रोजी दिलेल्या निकालात उच्च न्यायालयाने याचिका फेटाळून लावली.

सबमिशन्स

4 याचिकाकर्त्याच्या वतीने बाजू मांडणाऱ्या ज्येष्ठ वकिलांनी सांगितले की, अपीलकर्ता हा विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर या विक्रेते एफआयआरच्या विक्री करारांतर्गत विक्रेते आहेत. चौथ्या प्रतिवादीने आपल्या तक्रारीत विक्री करारांतर्गत संबंधित मालमत्तेसंदर्भात विक्रेत्यांची सहमालकी स्वीकारली होती, असे त्यांनी नमूद केले. ज्येष्ठ वकिलांनी सांगितले की, दिवाणी खटला सुरू झाल्याच्या तारखेनंतर दोन वर्षांहून अधिक काळानंतर चौथ्या प्रतिवादीने तक्रार दाखल केली होती. १९२८ आणि १९२९ मध्ये झालेल्या कागदपत्रांच्या आधारे सकरमा सदाशिव नाटेकर हे विषयमालमत्तेचे मालक कसे झाले, याकडे ज्येष्ठ वकिलांनी लक्ष वेधले. विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर हे सकाराम सदाशिव नाटेकर यांचे कायदेशीर प्रतिनिधी आहेत. गोवा राज्यात लागू असलेल्या मालमत्तेच्या हस्तांतरणाची व्यवस्था लक्षात घेता दोघांनीही विषय मालमत्तेत अर्धा वाटा असल्याचा दावा केला. १० मे २०१३ रोजी अपीलकर्त्याने सार्वजनिक नोटीस प्रसिद्ध करून संबंधित मालमत्तेबाबत कोणत्याही इच्छुक पक्षाकडून हरकती मागविल्या होत्या, याकडे त्यांनी लक्ष वेधले.

5 आयपीसीच्या कलम ४१५ अन्वये फसवणुकीच्या गुन्ह्याचे घटक समोर आले नाहीत, याकडे त्यांनी लक्ष वेधले. ***आर. के. विजयसारथी आणि ए. आर. व्ही. सुधासीताराम आणि ए. एन. आर. यांच्या प्रकरणात त्यांनी या न्यायालयाच्या निर्णयाचा आधार घेतला.***[1]या न्यायालयाच्या एका निर्णयावरही त्यांनी विश्वास ठेवला

1 [2019] 2 एससीआर 185: (2019) 16 एससीसी 739

मो.च्या बाबतीत. ***इब्राहिम विरुद्ध बिहार राज्य***.[2]अपीलकर्त्याची बाजू मांडणार् या विद्वान वरिष्ठ वकिलांचा युक्तिवाद असा आहे की आक्षेपार्ह एफआयआर दाखल करणे *दुर्भावनापूर्ण* होते. याचिकाकर्ते व्यावसायिक असण्याबरोबरच महाराष्ट्र गोमंतक पक्षाचे सक्रिय सदस्य असून गोवा राज्याच्या विधानसभेचे सदस्य आहेत, याकडे त्यांनी लक्ष वेधले.

6 चौथ्या प्रतिवादीची बाजू मांडणाऱ्या ज्येष्ठ वकिलांनी सांगितले की, अपीलकर्त्याने अमेरिकेचा रहिवासी असलेल्या चौथ्या प्रतिवादीच्या मालमत्तेचा बेईमानीने गैरवापर करण्याचा प्रयत्न केला आणि संबंधित मालमत्ता तृतीय पक्षांना विकली. चौथा प्रतिवादी सहमालक होता या जाणिवेने त्याने तसे केले आहे. त्यांनी सांगितले की, एफआयआरमध्ये चौथ्या प्रतिवादीचा पुरवणी जबाब नोंदविण्यात आला होता. कोव्हिड-१९ मुळे संबंधित एफआयआरच्या आधारे तपास होऊ शकला नाही. मेसर्स ***निहारिका इन्फ्रास्ट्रक्चरप्रायव्हेट लिमिटेड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि ओआरएस*** ***या खटल्यात त्यांनी या न्यायालयाच्या निर्णयाचा आधार घेतला.***[3]आणि तपासाच्या सुरुवातीच्या टप्प्यात एफआयआरमध्ये हस्तक्षेप करून तपासात अडथळा आणता येणार नाही, असा युक्तिवाद केला. एफआयआर हा विश्वकोश नाही जो गुन्ह्याची सर्व तथ्ये आणि तपशील उघड करू शकतो, असे ते म्हणाले. विक्री करारातील विचार नाटेकर कुटुंबातील सदस्यांकडे नव्हे तर अपीलकर्त्याकडे हस्तांतरित करण्यात आला आहे, याकडेही त्यांनी लक्ष वेधले. केवळ दिवाणी खटले प्रलंबित असल्याने फौजदारी कारवाई रद्द करण्याचा कोणताही आधार नाही, कारण एखाद्या पक्षाचे वर्तन गुन्हा ठरू शकते आणि दिवाणी दाव्यांना जन्म देऊ शकते, असा युक्तिवाद त्यांनी केला. अमित

2 [2009] 13 एससीआर 1254: (2009) 8 एससीसी 751

3 [2021] 4 एससीआर 1044: (2021) 19 एससीसी 401

कपूरविरुद्ध रमेश चंदर आणि एएनआर[4] या खटल्यात त्यांनी या न्यायालयाच्या निर्णयाचा आधार घेतला. या संदर्भात. उच्च न्यायालयाचा आदेश कायम ठेवून पोलिसांना तपास पूर्ण करण्याची संधी दिली जाऊ शकते, असा युक्तिवाद अभ्यासू वकील करणार आहेत.

7 गोवा राज्याच्या वतीने बाजू मांडणाऱ्या विद्वान वकिलांनी या निर्णयाचे आणि आदेशाचे समर्थन केले.

सादरीकरणांचा विचार

8 आम्ही एका विक्री पत्राचा बारकाईने अभ्यास केला आहे, जो आक्षेपार्ह एफआयआरचा विषय आहे. विक्रीचे करारही सारखेच आहेत.

याचिकाकर्त्याने विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर यांचे वकील म्हणून तसेच पुष्टी देणारा पक्षकार म्हणून विक्री करारावर स्वाक्षरी केली. विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर यांनी याचिकाकर्त्याच्या बाजूने दिलेल्या पॉवर ऑफ अॅटर्नीमध्ये विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर हे संबंधित मालमत्तेचे सहमालक आहेत, असा उल्लेख आहे. एफआयआरचा विषय असलेल्या विक्री दस्तऐवजांचा कायदेशीर परिणाम म्हणजे विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर यांचे मालकी हक्क खरेदीदारांना हस्तांतरित करण्यात आले.

9 ऑक्टोबर २०१८ मध्ये चौथ्या प्रतिवादीने दिवाणी खटले दाखल केले होते. खटल्यांमध्ये तो सहमालक किंवा विषय मालमत्तेत अविभाज्य वाटा असलेली व्यक्ती असल्याचा दावा करतो. या

4 [2012] 7 एससीआर 988: (2012) 9 एससीसी 460

खटल्याच्या स्थापनेनंतर दोन वर्षांनी चौथ्या प्रतिवादीच्या वकिलांनी २३ ऑक्टोबर २०२० रोजी पोलिस अधीक्षकांकडे तक्रार दाखल केली. तक्रारीत तिने म्हटले आहे की, ही मालमत्ता मूळतः चौथ्या प्रतिवादी आणि सदाशिव नाटेकर यांच्या मालकीची होती. तक्रारीच्या परिच्छेद ५ मध्ये, चौथ्या प्रतिवादीच्या गठित वकिलाने असे म्हटले:

> **"५ . सदाशिव सखाराम नाटेकर यांच्या कायदेशीर वारसदारांचे पॉवर ऑफ अॅटर्नी धारक असल्याचा दावा करणाऱ्या श्री. जीत विनायक आरोलकर या नेत्याने फसवणुकीचा, फसवणुकीचा आणि जमीन हडपण्याचा हा दुष्ट आणि दुर्दैवी प्रकार पद्धतशीरपणे आणि मनमानीपणे केला आहे. सदर सदाशिव नाटेकर हे वैकुंठ रावलू खलप यांच्यासह या मालमत्तेचे सहमालक होते.**त्यामुळे या मालमत्तेच्या दोन्ही सहमालकांच्या सर्व कायदेशीर वारसांच्या संमतीशिवाय ही मालमत्ता कोणत्याही प्रकारे मनमानी पद्धतीने विकता येणार नाही, हे स्पष्ट झाले आहे."
>
> (जोर जोडला)

हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की चौथ्या प्रतिवादीच्या गठित वकिलाने तक्रारीत नमूद करणे टाळले आहे की तक्रार दाखल होण्यापूर्वी दोन वर्षांपूर्वी चौथ्या प्रतिवादीने घोषणात्मक खटले दाखल केले होते, जे प्रलंबित होते. विशेष म्हणजे एफआयआर दाखल झाल्यानंतर दोन वर्षांनी म्हणजे १३ ऑक्टोबर २०२२ रोजी चौथ्या प्रतिवादीने पोलिसांत पुरवणी तक्रार दाखल केली की, संबंधित विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर यांनीही गुन्हा केला आहे.

10 त्यामुळे थोडक्यात, चौथ्या प्रतिवादीची तक्रार अशी आहे की, विक्री करारांतर्गत विक्रेत्यांचा विषय मालमत्तेत केवळ अविभाज्य वाटा होता आणि ते विक्री करारांतर्गत संपूर्ण विषय मालमत्ता विकू शकले नसते. जे विकले जाते ते विद्या नाटेकर आणि संजय नाटेकर यांचे हक्क, मालकी हक्क आणि हित आहे, असा याचिकाकर्त्यांचा युक्तिवाद आहे. त्यामुळे दोन्ही पक्षांमधील वाद हा प्रामुख्याने दिवाणी वाद आहे.

11 फसवणुकीची व्याख्या करणारे कलम ४१५ असे आहे:

> "४१५ . फसवणूक.—जो कोणी एखाद्या व्यक्तीला फसवून, फसवणुकीने किंवा बेईमानीने अशा प्रकारे फसवलेल्या व्यक्तीला कोणत्याही व्यक्तीला कोणतीही मालमत्ता देण्यास प्रवृत्त करतो, किंवा कोणतीही व्यक्ती कोणतीही मालमत्ता राखून ठेवेल अशी संमती देतो, किंवा जाणूनबुजून अशा प्रकारे फसवलेल्या व्यक्तीला असे काही करण्यास प्रवृत्त करतो जे तो करणार नाही किंवा वगळणार नाही जर तो इतका फसवला गेला नसेल तर, आणि कोणती कृती किंवा चूक त्या व्यक्तीला शरीर, मन, प्रतिष्ठा किंवा मालमत्तेत हानी किंवा हानी पोहोचवते किंवा हानी पोहोचविण्याची शक्यता असते, त्याला "फसवणूक"म्हटले जाते.
>
> *स्पष्टीकरण.*—तथ्ये लपवणे ही या कलमाच्या अर्थांतर्गत फसवणूक आहे."

12 विशेष म्हणजे विक्री करारांतर्गत खरेदीदारांनी विक्री कराराबाबत कोणतीही तक्रार केलेली नाही. मो.च्या बाबतीत. ***इब्राहीम विरुद्ध बिहार*** राज्य,२ परिच्छेद २० ते २३ मध्ये या न्यायालयाने असे म्हटले:

> "२०. **मालमत्तेवर मालकी हक्क सांगणारा विक्रीकरार केला जातो, तेव्हा अशा विक्री करारांतर्गत खरेदीदाराला असा आरोप करणे शक्य होते की विक्रेत्याने मालकीहक्काचे खोटे सादरीकरण करून आपली फसवणूक केली आहे आणि फसवणुकीने विक्रीच्या विचारात भाग घेण्यास प्रवृत्त केले आहे. परंतु या प्रकरणात तक्रार खरेदीदाराची नसते. दुसरीकडे खरेदीदाराला सहआरोपी बनवले जाते.**
>
> 21 **तक्रारदाराच्या बाबतीत असे नाही की कोणत्याही आरोपीने खोटे किंवा दिशाभूल करणारे निवेदन देऊन किंवा इतर कोणतीही कारवाई किंवा चूक करून त्याला फसविण्याचा प्रयत्न केला किंवा कोणतीही मालमत्ता वितरित करण्यासाठी किंवा कोणत्याही व्यक्तीने ती टिकवून ठेवण्यास संमती दिली किंवा मुद्दाम त्याला जे काही करावे किंवा करण्यास प्रवृत्त केले किंवा वगळले असे त्याचे प्रकरण नाही जर त्याची इतकी फसवणूक झाली नसेल तर करू नका किंवा वगळू नका.**तसेच विक्री करार करताना पहिल्या अर्जदाराने तक्रारदार असल्याचे भासवले, असा आरोपही तक्रारदाराने केला नाही. त्यामुळे पहिल्या आरोपीने खरेदीदार असल्याच्या कारणावरून दुसरा आरोपी किंवा दुसरा आरोपी किंवा तिसरा, चौथा व पाचवा

आरोपी साक्षीदार, लेखक व मुद्रांक विक्रेता असल्याच्या कारणावरून तक्रारदाराची कोणत्याही प्रकारे फसवणूक केली, असे म्हणता येणार नाही.

22 कलम ४१५ मध्ये सांगितल्याप्रमाणे फसवणुकीचे घटक सापडत नसल्याने कलम ४१७, ४१८, ४१९ किंवा ४२० अन्वये दंडनीय गुन्हा होता असे म्हणता येणार नाही.

स्पष्टीकरण

२३. **जेव्हा आपण असे म्हणतो की एखाद्या व्यक्तीने विक्री करार ची अंमलबजावणी करणे, ज्याची मालमत्ता नाही ती त्याची मालमत्ता म्हणून दर्शविणे म्हणजे खोटी कागदपत्रे बनविणे नाही आणि म्हणूनच फसवणूक नाही, तेव्हा असे कृत्य कधीही फौजदारी गुन्हा असू शकत नाही असे समजू नये. एखादी व्यक्ती आपली नाही हे जाणून एखादी मालमत्ता विकली आणि त्याद्वारे ती मालमत्ता विकत घेणाऱ्या व्यक्तीची फसवणूक केली, तर फसवणूक करणारी व्यक्ती म्हणजेच खरेदीदार विक्रेत्याने फसवणुकीचे फसवे कृत्य केल्याची तक्रार करू शकते. परंतु करारांतर्गत खरेदीदार नसलेला तिसरा पक्ष अशी तक्रार करू शकणार नाही.**

(जोर जोडला)

१२.१ या प्रकरणात, अपीलकर्त्याने चौथ्या प्रतिवादीची फसवणूक कशी केली आणि अपीलकर्त्याद्वारे विक्री दस्त ची अंमलबजावणी करण्याच्या कृतीमुळे चौथ्या प्रतिवादीचे तन, मन, प्रतिष्ठा किंवा मालमत्तेचे नुकसान किंवा हानी कशी झाली किंवा होण्याची शक्यता होती

हे समजणे अशक्य आहे. अपीलकर्त्याने चौथ्या प्रतिवादीच्या वतीने विक्री करार ची अंमलबजावणी केली नाही. त्याने चौथ्या प्रतिवादीचे अधिकार हस्तांतरित केलेले नाहीत. कोणताही आरोप नाही की अपीलकर्त्याने विषय मालमत्ता हस्तांतरित करण्यासाठी किंवा वितरित करण्यासाठी चौथ्या प्रतिवादीची फसवणूक केली.

13 ही तक्रार योग्य मानून अपीलकर्त्याविरुद्ध भादंविकलम ४१५ अन्वये फसवणुकीचा गुन्हा दाखल करण्यात आला नाही. शिवाय, दिवाणी खटले दाखल झाल्याच्या तारखेपासून दोन वर्षांच्या कालावधीनंतर चौथ्या प्रतिवादीने प्रथमच तक्रार दाखल केली होती. या तक्रारीत त्यांनी दिवाणी खटले दाखल करण्यात आले असून त्यात तात्पुरत्या स्थगितीसाठी अर्ज करण्यात आल्याची वस्तुस्थिती दडपून टाकली आहे. मालकी हक्कावरून वाद झाला, तेव्हा खटला दाखल करण्याच्या तारखेनंतर दोन वर्षांनी फौजदारी कायदा लागू करण्याचे चौथ्या प्रतिवादीचे कृत्य म्हणजे कायद्याच्या प्रक्रियेचा गैरवापर करण्यापलीकडे काहीच नाही.

14 वरील बाबींचा विचार केल्यास अपील यशस्वी होते. १ मार्च २०२३ रोजीचा निर्णय आणि आदेश रद्द बातल ठरवला जातो आणि २०२० चा एफआयआर क्रमांक १७७ सुरुवातीला गोवा राज्यातील पेरनेम पोलीस स्टेशन, पेरनेम येथे नोंदविला गेला आणि आता आर्थिक गुन्हे सेलच्या विशेष तपास पथकाकडे हस्तांतरित केला जातो आणि त्यावरील कार्यवाही रद्द केली जाते आणि केवळ अपीलकर्त्याविरूद्ध रद्द केली जाते. त्यानुसार वरील अटींवर अपील मंजूर केले जाते. आम्ही स्पष्ट

करतो की आम्ही पक्षकारांमधील प्रलंबित दिवाणी वादाच्या गुणवत्तेवर कोणताही निर्णय घेतलेला नाही.

खटल्याचा निकाल : अपील मंजूर .

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वार हा पक्षकारास त्याच्या /तिच्या मातृभाषेत त्याचा अर्थ समजून घेण्यापूरता मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही करणाकरीता कराता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन विश्वासनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पआदन आणि अमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.